

Tomaž Pavlin

Moderna olimpijska tekmovanja – odmev antičnega atleta?

Pobudnik in organizator modernih olimpijskih tekmovanj, Pierre de Coubertin, je po zaključku prvih tekmovanj moderne dobe v Atenah 1896 poudaril, da ideja o obnovitvi tekmovanj ni bila fantazija, pač pa logična kulminacija »velikega gibanja« in logična posledica kozmopolitičnih tendenc tedanjega časa.¹ Ko je poudarjal gibanje, je imel v mislih telesnokulturni/telesnovzgojni proces; moderna olimpijska tekmovanja so namreč hkrati kulminacija razvoja oziroma inovacije in institucionalizacije gimnastike in športa ter posledica prizadevanj za vključitev gimnastike in športa kot telesne vzgoje v prosveto, ki so svoj cilj dosegla v drugi polovici 19. st. Na drugi strani pa poudarimo, da se je tudi v telesni kulturi uveljavilo zgledovanje po grški klasiki z gimnastiko in gimnazijem, atletom, atletizmom in stadionom, nikakor pa ne po rimskem ludiju in gladiatorju: s slednjim se namreč v aktualnem času marsikdaj enači športnika. Kar se tiče antičnega zgleda in oživljanja olimpijskih tekmovanj, Coubertin ni bil prvi, ki bi razmišljal o antičnih tekmovanjih ali pomislil nanje, niti ni bil prvi, ki bi skušal organizirati tekmovanja z imenom olimpijska. Bil pa je tisti člen, ki mu je s sodelavci uspelo trajno zagotoviti organizacijo modernih tekmovanj z modernimi panogami, a z antičnim imenom ter temelječih na antičnem štiriletnem ciklu in na ideji kozmopolitizma in pacifizma.

Coubertin je bil tradicionalno in klasično vzgojen in izobražen mladenič, ki je izhajal iz stare aristokratske družine. Odraščajoč v postsedanski Franciji je podpiral tranzicijo v republiko ter se družbeno aktiviral v zvezi z vprašanji prenove srednješolske vzgoje in vključitvi športa vanjo, športa, ki oblikuje in krepi telesno, značajska in moralno. Tudi sam je bil v času šolanja telesno aktiven, posebej se je na primer ukvarjal s sabljanjem, voltižiranjem, boksanjem

¹ Müller, *Coubertin: selected writings*, 308.

in veslanjem. Te športne panoge so se moderni družbeno-kulturni transformaciji primerno modificirale in nadomestile srednjeveško telesnokulturno in tekmovalno izročilo (turnirstvo), ki je postalo - v primeru eliti namenjenega turnirstva - (telesno)kulturni anahronizem in je bilo opuščeno ali pa (ponekod) spremenjeno v folkloro (primer je naše štehanje).

I.

Če podrobneje pogledamo gimnastiko in šport kot temelja Coubertinovega »velikega gibanja«, potem moramo poudariti, da je *sport* (šport) angleško-britanska socialna inovacija, ki je v drugi polovici 19. stoletja osvojila britansko družbo. Pomembno vlogo v procesu športne preobrazbe v Britaniji je imela »*public school* rekreacija« na šolah Rugby, Eton, Harrow, Westminster in Charterhouse. Na šolah so se v 19. stoletju stapljali mladi aristokratskega in buržoaznega stanu, v prostem času pa se je uveljavilo igranje *footballa*. Tega so mladi iz srednjeveške oblike preoblikovali v novi igri rugby (*rugby*) in nogomet (*football association*; iz besede *association* izhaja beseda *soccer*) z novimi pravili in standardi. Ljubiteljsko igranje je vplivalo na njihovo moralo, igra pa je z njimi potovala na univerze in jih spremljala v nadaljnjem življenju. S širjenjem teh dveh ter drugih iger in panog, med katere sodijo standardizirani teki, skoki in meti oziroma atletika, veslanje, kriket in tenis, ter z oblikovanjem tekmovanj, ki so segala izven kroga šol v civilno družbo ter prešla preko lokalne na nacionalno raven, je na kodeksu amaterja temelječi ljubiteljski šport postal privlačno obče-vzgojno sredstvo. Mnogi tako Angleži kot tuji obiskovalci britanskega otoka so v nelokalnem, modernem, demokratičnem tekmovanju in v igrah videli potencial za konstruktivno spremembo ali izboljšanje nacionalnega karakterja. In, kot poudari Mandell, angleški nogomet ali bolje rečeno šport je postal eden najuspešnejših kulturnih angleških izvozov v poznem 19. stoletju.²

Na evropskem kontinentu je skozi renesačno-humanistična vrata vstopala gimnastika. Velik odmev (in tri ponatise) je denimo doživelo delo italijanskega zdravnika Hieronima Mercurialisa *De Arte Gymnastica* (prvi natis 1567). Pomembno žarišče v nastajanju moderne telesne vadbe po grškem terminološkem izvirniku je bilo filantropistično okolje leta 1774 ustanovljene šole *Philantropinum* v nemški kneževini Dessau, kjer je bila v šolski predmetnik vpeljana gimnastika kot skupek vaj in panog. Eden filantropističnih učiteljev, Johann Christoff Friedrich GutsMuths (tudi GutsMuths) je leta 1793 izdal delo *Gymnastik für die Jugend*. Zlasti po zaslugi Friedricha Jahna se je gimnastična noviteta kmalu razširila v nemškem prostoru kot društvena dejavnost. Ta je, sledeč romantičnim germanskim koreninam srednjeveških

2 Mandell, *Sport, cultural history*, 154.

viteških turnirjev in viteških borcev, dejavnost poimenoval *turnen* ter vadbo – v frustraciji zaradi poraza in francoske prevlade – prežehl s patriotizmom; Jahn je tudi osebno doživel pruski poraz proti Napoleonu. S tem je bilo sproženo nacionalistično *turnarsko* gibanje, ki se je razširilo med nemštvom Srednje Evrope. Njen nosilec je bilo v prvi vrsti liberalno-nacionalno meščanstvo. Vzporedno lahko sledimo razvoju gimnastike v drugih evropskih predelih. V Švici je konec 18. stoletja svojstveni sistem vaj utemeljil pedagog Johann Pestalozzi, na Danskem je oral ledino Franz Nachtegal, ki je izhajal iz nemškega sistema. Nachtegallov učenec je bil Šved Per Henrik Ling, ki je na Švedskem utemeljil švedsko gimnastiko in uvajal specifična orodja (npr. švedsko klop, ribstol ali letvenik). V Franciji je temelje gimnastike postavil že Napoleonov častnik Francisco Amoros v prvi polovici 19. stoletja, v drugi polovici 19. stoletja po težkem vojaškem porazu Francozov proti Prusom pri Sedanu (1870) in vzpostavitvi republike pa se uveljavi društvena in nacionalna gimnastika. V Italiji je bil snovalec gimnastike Švicar Rudolf Obermann, častnik v piemontski vojski, ki jo je najprej uvajal v piemontsko vojsko, leta 1844 pa je bilo v Torinu ustanovljeno prvo gimnastično društvo. Med Slovani steče proces po letu 1861, ko se začinja tudi demokratizacija avstrijskega cesarstva. Telovadba na britanskem otoku, kjer je bil na pohodu šport, se v civilni sferi pojavi sredi 19. stoletja. Prvi vaditelji so prihajali iz Evrope, leta 1858 je v Oxfordu odprl telovadnico Anglež Archibald Maclaren, ki je izpopolnil nemški sistem z angleškimi igrami. Razvoj je zaznamoval tudi vstop gimnastike v obsegu dveh ur (pod tem imenom ali kot telesna vzgoja) v reformirana nacionalna šolstva druge polovice 19. stoletja.³

V srednjeevropskem prostoru so torej gimnastiko Nemci poimenovali *turnen*, Slovani *telovadba*, medtem ko se je drugje ohranil antični zgled: gimnastika. Gimnastika je pomenila širok sistem vaj, individualnih in skupinskih vaj brez orodja, z orodjem ali na orodju, iger in borb. Javne ali društvene prireditve so vsebovale tako splošno skupinsko vadbo kot pozneje tekmovalni mnogoboj v vajah na orodju, tekih, skokih, plezanju, lahko tudi v rokoborbi in plavanju, vendar pa tekmovanje ni bilo glavni cilj, kot je veljalo za šport. Pedagogi, ki so bili tudi gimnastični sistematiki, so dobro poznali starogrški vzor in antična olimpijska tekmovanja. GutsMuths je tako v svojem delu pisal o antičnih olimpijskih igrah, v *Philantropinum* so po zgledu antičnega olimpijskega peteroja uvedli dessauski peterobj. Gimnastična društva so se povezala v nacionalne zveze (na primer nemška že okrog leta 1860 v *Deutsche Turnen Bund*), leta 1882 so se nekatere nacionalne zveze povezale v mednarodno evropsko zvezo (FIG), ki je že pred prvo svetovno vojno pričela z organizacijo periodičnih mednarodnih tekem ali današnjih svetovnih prvenstev. Ta so do prve svetovne vojne potekala vsako drugo, po prvi svetovni vojni pa vsako četrto leto.

3 Pavlin, »Slovensko sokolstvo je samo po kroju in imenu podobno češkemu«, 158-59.

Nemška turnerska društva so bila po ustavnih spremembah po letu 1861 organizirana tudi v habsburškem cesarstvu in na Slovenskem, kjer je med Slovenci, podobno kot med drugimi Slovani, prevladala sokolska organiziranost. Prvo sokolsko društvo je bilo organizirano leta 1862 v Pragi, vzporedno je stekla akcija za ustanovitev podobnega društva v Ljubljani (ustanovljeno l. 1863). Leta 1867 je nastalo društvo v habsburškem delu Poljske, l. 1874 na Hrvaškem, l. 1904 v Vojvodini, l. 1881 v Kraljevini Srbiji, l. 1882 v Rusiji, l. 1898 v Bolgariji, l. 1907 v Črni Gori.⁴ Poziv k ustanovitvi telovadnega društva v Ljubljani (poleti l. 1862) kaže, da se je na Slovenskem »gimnastika« že zelo zgodaj prevajala kot »telovadba«. V besedilu poziva so uporabili oba izraza, »gimnastiko« in »telovadbo«, na ustanovnem občnem zboru 1863 pa so poudarili, da je namen društva navajati k pravilnim »telesnim vajam«.⁵ Prav tako so razpravljali o slovenskem izrazoslovju ter imenovali odbor in posameznike za pripravo osnutkov slovenske terminologije, ki so jo objavili v priročniku *Nauk o telovadbi* leta 1867. Konec leta 1863 je o telovadbi predaval »starosta« (danes »predsednik«) Etbin Henrik Costa. Costa, pravnik in liberalec, je v predavanju *Nekoliko besed o telovadstvu*⁶ dosledno uporabljal izraz »telovadstvo« in »telesne vaje«, najsi je navajal primere iz zgodovine ali sedanjosti. Poudaril je, da »malo časa je še le, kar je ta koristna in lepa umetnost med nami javno pripoznana, in skoraj bi človek mislil, da se menimo o kakej iznajdbi najnovejših časov. Zgodovina pak nam pripoveduje, da je telovadstvo uže več tisoč let staro, in da se je po sistemah razvijalo in dovršilo.« Navezal se je na starogrške začetke, »kjer se je telesno sukanje najprvo izobrazilo do umetnosti«, zlasti v Atenah, kjer naj bi v razliko od Sparte »izgubila surovi vojaški značaj pridobivši plemenitejšo in uljudnejšo obliko«. Nadalje je poudaril, da so imeli Grki »tri vrste telovadstva: vojaško ...; krepčalno, kteremu je bil namen, da je utrdilo človeku telesne moči in zdravje, in bórsko, najslavnejše izmed vseh, porojeno iz razveseljevanja in iz tiste želje, po kateri je človek hrepenel očitno pred gledavci pokazati, kako je močan in ugibčen«. Costa tekmovalca ali atleta prevede v borca, tekmo v borbo, medtem ko za olimpijska tekmovanja uporabi izraz igre. Kakorkoli, poudaril je, da so Grki »bórski« telovadbi rekli »atletika, ker so v njej učili bojevanja«, tudi »gimnika, ker so se nagi borili«, in tudi »agonistika, ker je pri javnih igrah boritev bila prva in glavna stvar«. A hkrati že v naslednjem stavku opozori na dualizem, da je bilo »telovadstvo (gimnastika ali »gimnika« po prejšnji razlagi [op. T. P.]) poglavitni del vsake mladeniške izreje, teloborstvo (atletika) se je pa starim zdela samo rémstvo ali rokodelstvo, ktero človeška telesa mnogokrat grdí, vendar pa duhu daje koristi. Telovadstvo pa si je prizadevalo izuriti telo v zvezi z duhom«. In slednje bi moralo »biti še dandanes njegovo pravilo in

4 Kolar, »Miroslav Tyrš – ustanovitelj Sokola«, 30; Stepišnik, *Oris zgodovine telesne kulture na Slovenskem*, 48–57.

5 Pavlin, »Dajati pobudo, priložnost in navad pravilnim telesnim vajam«, 48.

6 L. 1864 ga je natisnil in založil Jožef Blaznik.

njegov namen«, poudari. Costa je zatem orisal svetiščna tekmovanja oziroma po njegovi dikciji »narodne igre« in poudaril, da »med narodnimi igrami in boji starih Grkov so bili najslavnejši olimpijski, ki so se imenovali po slovečem in posvečenem kraju Olimpii«. Torej, narodne igre kot tekmovalne prireditve in boji kot tekme. Costa je izpostavil klasično dobo, ko so igre »trajale (trpele) vselej po 5 dni«, napačno pa navedel, da so tekmovanja potekala vsako peto leto – žal natisnjeni referat ne vsebuje literature, ki bi omogočala izslediti vire podatkov. Costa je na kratko izpostavil ključne značilnosti olimpijskih tekmovanj in spomnil na Pindarja, ki da je spesnil »14 slavodatek, zloženih na čast zmagalcem olimpijskih iger«. Rimljanom je namenil le stavek, da »le slabo podobo grškega telovadstva nahajamo pri te vrste igrah med starimi Rimljani, ki so se čedalje bolj mehkužili, in tudi tem igram je počasi med njimi čisto izginil prvotni značaj in pomen«.7 Nedvomno je imel v mislih gladiatorstvo, saj je bil odnos Rimljanov do grških agonov z nagimi atleti v nekaterih primerih filhelenski, sicer pa ravno nasproten. Cicero jih je na primer označil za »začetek zlega početja«, Tacit pa pozneje opozarja, da zastrupljajo rimsko ljudstvo, da so leglo družbene nedejavnosti in nenravnega ljubimkanja in da bodo spridili rimsko mladino.8 Prav tako je Costa poudaril razliko med grškimi agoni in srednjeveškimi turnirji ali, kot pravi: »srednji vek ni telovadstva skoraj uže več poznal...« Zato »še le v začetku našega veka so telovadstvo zopet vpeljali, in sicer najprvo na Nemškem, da bi namreč v zdravem telesu bivala duša.«9

II.

V letu, ko je Costa predaval ljubljanskim telovadnim tovarišem, se je v Franciji rodil Pierre de Coubertin, ponekod so že organizirali tekmovanja z imenom olimpijska, vedenje o antičnih tekmovanjih se je širilo in bogatilo z arheološkimi izkopavanji v Olimpiji. Francoski benediktinec don Bernard je l. 1728 na osnovi Pavzanijevih zapisov lociral Olimpijo. Leta 1766¹⁰ je angleški popotnik, starinar in bogoslovec Richard Chandler po Pavzanijevem opisu prišel v dolino Olimpije na Peloponez in na osnovi ostankov obzidja svetišča ali sten in dorskih stebrov Zevsovega templja identificiral Altis, osrednji del Olimpije. Abel Blouet, član francoske arheološke odprave, je l. 1829 odkril metopo Zevsovega templja. V drugi polovici 19. stoletja so prevzeli primat nemški arheologi in l. 1875 pričeli s šestletnim sistematičnim odkrivanjem Olimpije, ki sta ga finančno podprla prusko-nemški kralj Friderik Vilhelm

7 Costa, *Nekoliko besed o telovadstvu*, 3-5.

8 Citirano po: Mandell, *Sport, cultural history*, 75: »the beginning of evil doing«. Gl. tudi: Grošelj, »Antični pogled na olimpijske igre«, 16, 21.

9 Costa, *Nekoliko besed o telovadstvu*, 5.

10 Mandell, *Sport, cultural history*, 197, navaja letnico 1776.

IV in njegov istoimenski nečak, tedanji princ. Oba je navdušilo predavanje arheologa Ernsta Curtiusa (l. 1852), ki je prevzel vodstvo odprave.¹¹ Govoril je o antičnem borcu ali atletu, tekmovalcu, ki se bori za nagrado,¹² in o atletskih tekmovanjih. Zgled je bil klasični častni borec/vojak-atlet, vedeli pa so tudi za obstoj antične atletske specializacije in transformacije v profesionalca. Coubertin je denimo v govoru novembra leta 1894, po že sprejetem sklepu o obnovitvi olimpijskih tekmovanj na načelu amaterja-ljubitelja športa, poudaril, da je bil denar seme dekadence že v antiki in da lahko ogrozi tudi sedanjost; profesionalizem je torej stara zgodba.¹³

Antična olimpijska tekmovanja,¹⁴ ki so bila zgled za novodobna tekmovanja 19. stoletja, so nastala po »velikih selitvah« in po vzpostavitvi helenskega politično-kulturnega okolja s polisi ter – v našem primeru, t.j. v primeru gimnastike in atletizma – z ustrezno infrastrukturo stadionov, gimnazijev in palester ter ritualne vpetosti tekmovanj v religijo. Za olimpijska tekmovanja se je uveljavil izraz »igre«¹⁵ (*games, spiele, jeux*), to smo videli že pri Costi. Pozneje je Anton Sovre v delu *Stari Grki* v razdelku o bogoslužju opozoril na napačno prevajanje: »Pesem in ples razveseljujeta bogovsko srce enako kakor človeško: od tod obredni raji in himne, od tod že v homerski dobi gimnični agoni. Med temi so se razvile olimpijske *tekme – ne igre!* (poudaril T. P.) – v prave panhelenske praznike, ki so jih obhajali vsaka štiri leta na čast Zeusu v Olimpiji.«¹⁶ Vendar je bil njegov glas osamljen in še vedno je.

Tekma z bojvniškim primerom se je že v homerski dobi etično navezovala na bojvniško etiko in na moralno kvaliteto *areté*, primer v Iliadi je (pogrebni) agon v čast Patroklu. (Je torej Homer prvi športni novinar?) Pojem *areté*, če se navežemo na spodaj navedeno literaturo,¹⁷ v modernih jezikih nima ustreznice. Predstavljal je idealni cilj posameznika in polisa ter je s časom označeval telesno ali fizično in moralno krepkost in odličnost, dobro, humanost in plemenitost. Začetek olimpijskih tekem se, sodeč po ohranjenem popisu olimpijskih zmagovalcev, datira v leto 776 pr. n. št., legende pa pričajo o še starejši praksi agonov v Olimpiji. Zgodovinski začetek naj bi bil vezan na večletno vojevanje med polisi Elida, Pisa in Sparta, ki mu je sledila prekinitve sovražnosti v obliki tekme ter podpis premirja ali svetega miru. Slednji je zagotavljal mir na ozemlju svetišča in prost prihod atletov in gledalcev v

11 Swadling, *Ancient Olympic Games*, 16–17; Boulongne, »Origin, Evolution and Message of Contemporary Olympism«, 8–9; Mandell, *Sport, cultural history*, 197.

12 Miller, *Ancient Greek athletics*, 11.

13 Müller, *Coubertin: selected writings*, 535: Coubertin ni nasprotoval nagradam, pač pa prvenstveno športu kot profesiji.

14 Povzeto po Swadling, *Ancient Olympic Games*; Čirić, *Igre u Olimpiji*; Miller, *Ancient Greek athletics*; Grošelj, »Antični pogled na olimpijske igre«.

15 Angl. Olympic Games, nem. Olympische Spiele, fran. Jeux Olympiques; Costa je nedvomno povzemal po nemškem vzoru.

16 Sovre, *Stari Grki*, 59.

17 Čirić, *Igre u Olimpiji*, 519; Miller, *Ancient Greek athletics*, 28, poudarja krepkost ali odličnost (»virtue or excellence«).

Olimpijo in odhod domov. Skoraj dve stoletji so bila tekmovanja v Olimpiji, posvečena Zevsu v čast in prirejena vsake štiri leta ter panhelenska, edinstven religiozno-atletski dogodek. V začetku 6. stoletja pr. n. št. so podobna tekmovanja pričeli organizirati v svetiščih v Delfih, kjer so potekala vsako četrto leto (pitijske tekme ali igre), ter na Istmu in v Nemeji (na dve leti). Vsa tekmovanja so bila razvrščena v eno od let olimpiade. Olimpija je bila tudi tekmovalno-programski vzor. Sprva so tekmovali le na stadionu v teku na en stadij (dobrih 190 m), tekom tega in naslednjih stoletij se je program širil, poleg atletskih tekmovanj so bila uvedena tudi konjeniška in tekmovanja trobentačev in glasnikov:

- 776 pr. n. št. (1. olimpiada): tek na stadij
- 724 pr. n. št. (14. olimpiada): dodan je *díaulos* ali tek na dva stadija
- 720 pr. n. št. (15. olimpiada): *dólichos* ali tek na več stadijev
- 708 pr. n. št. (18. olimpiada): rokorborba in peterobj¹⁸
- 688 pr. n. št. (23. olimpiada): pestičenje ali danes boks
- 680 pr. n. št. (25. olimpiada): dirka četverovpreg na hipodromu, ki je bil urejen ob stadionu
- 648 pr. n. št. (33. olimpiada): pankracij (kombinacija rokoborbe in boksa), konjske dirke
- 632 pr. n. št. (37. olimpiada): uvedba deških (do 18 let) tekmovanj v stadiju in rokoborbi
- 628 pr. n. št. (38. olimpiada): pentatlon za dečke, ki pa je bil še iso olimpiado opuščen
- 616 pr. n. št. (41. olimpiada): boks za dečke
- 520 pr. n. št. (56. olimpiada): hoplitodrom ali tek vojakov vojaški opremi (od 476 pr. n. št. je od opreme ostal le še ščit)
- 500 pr. n. št. (71. olimpiada): vprege mul (opuščene 444 pr. n. št.)
- 496 pr. n. št. (72. olimpiada): dirke kobil (opuščene 444 pr. n. št.)
- 408 pr. n. št. (95. olimpiada): dirke dvovpreg
- 396 pr. n. št. (98. olimpiada): trobentači in glasniki
- 384 pr. n. št. (101. olimpiada): četverovprege mladih konj
- 264 pr. n. št. (131. olimpiada): dvovprege mladih konj
- 256 pr. n. št. (133. olimpiada): dirke mladih konj
- 200 pr. n. št. (148. olimpiada): pankracij za dečke¹⁹

S širitvijo programa se je izvedba tekmovanj, ki je vključevala žrtvovanje Zevsu, raztegnila z enega na pet dni, in posledično se je olimpijski sveti mir lahko razširil vse do treh mesecev. Atleti so že zelo zgodaj pričeli tekrovati goli. Pavzanij opisuje zgodbo, po kateri naj bi atlet Orsip na 15. olimpiadi (720 pr. n. št.) odvrzel oblačilo, ker naj bi nag lažje tekkel; po drugi različici

¹⁸ Skok v daljino, met kopja in diska, stadij in rokoborba.

¹⁹ Golden, *Sport and society in ancient Greece*, 41.

naj bi mu oblačilo med tekom odpadlo, nakar naj bi tekel naprej in zmagal. Kakorkoli že, atleti so odtlej tekmovali goli; pridevnik *gymnós* je pomenil nag. V zgodovini tekmovalj izstopa vsaj nekaj tekmovalcev, med njimi tekač Leonid z Rodosa, ki je zmagal v stadiju, diavlosu in hoplitodromu na 154., 155., 156. in 157. olimpiadi, in najslavnejši rokoborec Milon, ki je zmagoval od 62. do 66. olimpiade (532–516 pr. n. št.). Prav tako petkratni zmagovalec je postal Hiposten iz Sparte, in sicer v obdobju od 39. do 43. olimpiade (608–624 pr. n. št.). Nagrade atletom na svetih tekmah so bile simbolne, na primer venci iz vejic, v Olimpiji svete oljke, ki je rasla za Zevsovim templjem. Drugačne narave pa so bile nagrade doma, ki so se proti koncu klasične dobe stopnjevale in vodile atlete v profesionalizem in atletske specializacije, ob boku panhelenških svetih tekmovalj pa so se organizirala tekmovalja z materialnimi nagradami. Tako je na primer Filostrat, kronološko že v našem štetju, kritično poudaril, da imajo namesto borcev atlete, ki se niso nikdar borili, da je za vse to kriva v veliki meri medicina, ki jih uči lenarjenja in jih sili k počitku, da je specializirana prehrana kriva, da so atleti požeruhi, da brezdelje in preobilje atlete vodi celo v prodajanje in kupovanje zmag, da nekateri zaslužijo na račun svoje slave, medtem ko drugi plačajo, da bi dosegli lahke zmage, ki jim omogočajo lahkotno življenje, in da ne podpira podpornikov te izprijenosti, ki postanejo trenerji zato, da bi obogateli.²⁰

Olimpijska tekmovalja so preživela marsikatero vojno-politično viharo in rimsko prevlado, a nemir v stoletjih prve polovice prvega tisočletja se je stopnjeval. Meje rimskega cesarstva so bile vse težje ubranljive. Sredi 3. stoletja so na Peloponez prodrli germanski Heruli in oropali Olimpijo. Po odhodu so Eližanci obnovili svetišče, vendar ni več doseglo prejšnje veličine. Z dekreti Teodozija I po letu 391, ki so bili naperjeni proti poganskemu verovanju in obredju, ter z uveljavitvijo krščanske vere kot državne vere so bila olimpijska tekmovalja prepovedana. Domneva se, da naj bi tekmovalja trajala še vsaj do leta 426, ko je bila z dekretom Teodozija II zaukazana rušitev poganskih templjev v vzhodnem Sredozemlju in tako tudi enega od čudes antičnega sveta, olimpijskega Zevsa, Boga atletov. Med 5. in 8. stoletjem so sledile nove invazije tako germanskih plemen kot končno Slovanov, ki so se naselili v bližini svetišča. Nato so potresi in poplave ter sprememba toka reke Alfeja pod zemljinjo obliče pospravili porušeno svetišče, ki so ga pričeli izkopavati šele arheologi v moderni dobi, in tako so besede Pavzanija in drugih antičnih piscev dobile svojo fizis.

III.

S humanizmom in razsvetljenstvom so se v zemljina nedrja skrita olimpijska tekmovalja, atletizem, atlet in gimnastika vračali v evropsko zavest.

²⁰ Gillet, *Povijest sporta*, 37; glej tudi Grošelj, »Antični pogled na olimpijske igre«, 9.

Skromno, pa vendar. Mandell denimo v delu *Sport, a cultural history*, navaja primer Voltaira, ki je na enem od obiskov Anglije leta 1727 prisostvoval atletskega tekmovanju in pisal v pismu, da se je počutil, kot da bi bil transportiran na Olimpijske igre; seveda je imel v mislih antične igre. Olimpijska tekmovanja so bila, skladno s spoštovanjem starogrštva in klasike ter študija klasike, spoštljiva in poetična referenca. Mandell na primer še poudari, da sta na olimpijske igre merila tudi Shakespeare v delih *Henrik VI* ter *Troilus in Kresida* ter John Milton v delu *Izgubljeni raj*. Poleg tega naj bi se v 18. stoletju olimpijske igre pojavljale v naslovih pesmi raznih glasbenikov.²¹ V osvobodilni Grčiji je pesnik Panagiotis Soutsos v pesmi *Nekrikós Diálogos* (Pogrebni dialog) leta 1833 klical k renesansi grškega naroda, tkal vezi med staro in novo Grčijo z oživljanjem antičnih institucij in spraševal, kje so Olimpijske in Panatenske igre. Pesem tako zaključí z verzoma:

οί ἐρχόμενοι αἰῶνες θὰ ἰδοῦν τοὺς παρελθόντας
καὶ οἱ πρόγονοι ἐκ νέου θ' ἀνναγεννηθοῦν στοὺς ζῶντας
Prihajajoči veki bodo videli pretekla
in predniki se bodo spet zbudili v živečih.²²

Soutsos je leta 1834 grškemu kralju Otu I preko zunanjenega ministra Joannisa Koletisa predlagal obnovitev antičnih tekmovanj, ki bi se prirejale vsako leto v drugem grškem mestu. A bilo je potrebnih še kar nekaj let in pobud in v projekt so se morali vključiti tudi drugi sloji, zlasti imovitejši trgovci, da so leta 1859 organizirali prva tekmovanja v Atenah, tako imenovane Zappasove olimpijske igre ali olimpije – izdatno jih je namreč financiral v Romuniji živeči bogati grški trgovec Evangelos Zappas. Prireditelj je bila sejemskega tipa in je zajemala tako pregled gospodarstva kot športna tekmovanja in kulturne prireditve, postala pa naj bi tradicionalna. Zappasove olimpije so imele odmev v nekaterih evropskih glasilih,²³ medtem ko so se tekmovanja z imenom olimpijska pojavila tudi drugod po Evropi. Že zgodaj v 17. stoletju je angleški plemič in pravnik Robert Dover na svojem posestvu Cotswold organiziral dvodnevno tekmovanje. R. Dover je skupaj s kolegi tekmovanja poimenoval Olimpijske tekme/igre (*Olympic Games*), v literaturi lahko zasledimo tudi poimenovanje *Cotswold Olympics* (Cotswoldске olimpije). Program so sestavljali lučanje palice in metanje kladiva, skoki, rokoborba in plesi na pastirsko fluto. Program se je pozneje spreminjal, športno-olimpijski festival pa se je ohranjal tudi v naslednjih stoletjih, ko so se organizirala podobna tekmovanja z antičnim pridevnikom olimpijske.²⁴ Razmah tovrstnih tekmovanj po različnih mestih in državah, ki so bila lokalnega ali tudi že nacionalnega

21 Mandell, *Sport, cultural history*, 197.

22 Georgiadis, *Olympic revival*, 28.

23 Ibidem, 28-37.

24 Mandell, *Sport, cultural history*, 198.

značaja (tak primer so Nacionalne olimpije v Angliji in Zappasove v Grčiji), prikazuje J. K. Rühl v naslednjem seznamu:²⁵

Cotswold (Anglija): 1612, še aktualne
 Drehberg pri Dessau (Nemčija): 1769-1799, 1840-1842, ponovno po letu 1989
 Rondeau pri Grenoblu (Francija): 1832-1954
 Ramlösa (Švedska): 1834, 1836
 Montreak (Kanada): 1844
 Much Wenlock (Anglija): 1850, še aktualne
 New York (ZDA): 1853
 Shropshire (Anglija): 1860-1862, 1864
 Atene²⁶ (Grčija): 1859, 1870, 1875, 1888/1889
 Nacionalne olimpije (po različnih angleških mestih): 1866-1868, 1874, 1877, 1883
 Liverpool (Anglija): 1862-1867
 Morpeth (Anglija): 1870-1958
 jezero Palić (Subotica, Vojvodina): 1880-1914

Z vidika konstantnosti so prednjačile vsakoletne olimpije v Much Wenlocku (*Much Wenlock Olympian Games*), ki jih je vodil zdravnik William Penny Brookes. Ta je navezal stike z organizatorji Zappasovih olimpij (po l. 1859) in pozneje v osemdesetih letih 19. stoletja razmišljal o internacionalizaciji športa s tekmami, ki bi potekale v Atenah. D. Young poudari, da je bil Brookes pomemben člen v razvoju modernih olimpijskih tekmovanj,²⁷ kar mu je priznaval tudi organizator aktualnih olimpijskih tekmovanj Pierre de Coubertin. Brookes je že od srede 19. stoletja v svojem kraju skrbel za telesno izboljšanje prebivalstva, zlasti nižjih slojev. Zagovarjal je vključitev telesne vadbe v šolstvo in poudarjal, da telesna vadba pomembno prispeva k vojaški pripravljenosti ter ozdravi fizično degeneracijo. Ker je poznal dogajanje v Evropi, je sredi šestdesetih let opozarjal na primeru francoskega in nemškega vojaka na nemško vitalnost in na njeno povezavo z razvojem nemškega turnanja preko GutsMutha in Jahna. Kritično je ošvrknil stanje v Franciji in ZDA ter opozarjal na razmere v Veliki Britaniji, ki bo lahko le z uvedbo telesne vzgoje v šolstvo vzdrževala svobodo. Na primeru Francije je opozarjal na nevarnost, ki izhaja iz zanemarjanja telesne vzgoje, in slutil francoski poraz proti nemško-pruskemu »turnarju«, kar se je leta 1870 pri Sedanu tudi uresničilo.²⁸

Coubertin se je v tem času navduševal nad angleškim »*public school*

25 Povzeto po: Müller, *Coubertin: selected writings*, 39; navajamo kraje prizorišč.

26 To so bile ti. Zappasove olimpije.

27 Young, *Modern Olympics*, 12.

28 Young, *Modern Olympics*, 71-72.

športom« in nad ravnateljem šole *Rugby* Thomasom Arnoldom, ki je mladim vse to omogočal in sprožil verižno reakcijo. Coubertin je namreč še kot dijak bral podlistke v francoščino prevedenega Thomasa Hughesa *Šolski dnevi Toma Browna*, novele o dvanajstletnem dečku in njegovi vzgoji na šoli Rugby. V osemdesetih 19. stoletja se je odpravil na študijske obiske v Anglijo, prvič leta 1883. Obiskal je tudi Rugby in Arnoldovo spominsko obeležje v kapeli ter bil (naivno) prepričan, da sta bila Arnold in Rugby temeljni kamen britanskega imperija, kjer naj bi dijaki s športom našli pot do Boga in postali dobri državljani.²⁹ Coubertin se je v drugi polovici osemdesetih let 19. stoletja vključil v prenovu francoske vzgoje. Leta 1888 je bil med snovalci *Komiteja za razširitev telesnih vaj v vzgoji*, postal pa je tudi njegov generalni sekretar. Komite je bil združba generalov, akademikov, srednješolskih ravnateljev, športnih voditeljev, skratka »najboljšega, kar je Pariz lahko dal«.³⁰ Da bi bolje spoznal telesno stanje, je opravil pregled francoskih šol, pri katerem je ugotavljal slabo fizično ali telesno razvitost francoske mladine. Prav tako se je vključil v mladi francoski šport. Leta 1889 je v sklopu svetovne razstave v Parizu organiziral mednarodni kongres o telesni vzgoji in izobraževanju ter si pridobil mednarodna znanstva. Na kongresu sta se spoznala precej mlajši Coubertin (r. 1863) in Brookes (r. 1809). Brookes mu je po prihodu domov poslal članke, vključno s kritičnim primerjanjem telesne vzgoje med Francijo in Nemčijo in z napovedjo sedanskega poraza, ter ga povabil v Much Wenlock.³¹ Leta 1890 se je Coubertin, v dogovoru s prosvetnim ministrom, najprej odpravil na obisk severnoameriških univerz, kjer naj bi preučil vlogo in delovanje študentskega športa. Na Univerzi Princeton se je seznanil z Williamom Sloanom, ki mu je pozneje pomagal pri postavljanju olimpijskega gibanja. Coubertinov biograf Norbert Müller domneva, da je imel Coubertin idejo o olimpijskih igrah v času njunega srečanja že izdelano, podobnega prepričanja je tudi Y. P. Bouloungne. Young nasprotno domneva, da je do te ideje prišel preko Brooksa in Much Wenlocka, torej po ameriškem obisku.³² Kakorkoli že, poudariti moramo, da se je v tem času Coubertin prvenstveno posvečal iskanju modela šolske preнове za francoski prostor, pri čemer bi morala biti telesna vzgoja športno reformirana. Zanj je bil šolski šport »katalizator« šolskih reform.³³ Ameriška izkušnja je po Y. P. Bouloungnu in A. Gutmannu nanj pomembno vplivala, Bouloungne poudari, da ga je navdušilo zlasti to, da lahko ameriška mladina svobodno oblikuje socialno-športne skupine ali klube, temelječe na svobodni podrejenosti, medsebojni pomoči in sodelovanju. Prav tako ga je obisk utrdil v prepričanju, da ne nemško turnanje ne švedska gimnastika nista primerni za francosko dušo, pač pa svobodni šport; Bouloungne prav

29 Boloungne, »Origin, Evolution and Message of Contemporary Olympism«, 7–8.

30 Bouloungne, »Presidencies od Demetrius Vikelas and Pierre de Coubertin«, 29.

31 Young, *Modern Olympics*, 73.

32 V zvezi z Müllerjevimi domnevami prim.: Georgiadis, *Olympic revival*, 59; Young, *Modern Olympics*, 70; Bouloungne, *Olimpijski duh Pierra de Coubertina*, 111.

33 Bouloungne, »Presidencies od Demetrius Vikelas and Pierre de Coubertin«, 29–32.

tako poudari, da je Coubertin idejno integriral telesno dejavnost v krščansko kulturo,³⁴ predvsem v katoliško, in jo izpeljal poganstvu, s čimer je sledil anglo-ameriškemu protestantskemu prepletanju vere in športa (»mišičasto krščanstvo« ali *muscular christianity*) ter se približeval antičnemu prepletanju telesnega in duhovnega.

IV.

Po vrnitvi iz Severne Amerike je Coubertin konec leta 1890 obiskal Brooksa. Gostu v čast je Brookes organiziral olimpijska tekmovanja. Much Wenlock je spodbudil Coubertinovo domišljijo, poudarja Boulongne, in lokalno prireditel, na kateri ga je navdušil zlasti protokolarni del – ta naj bi mu služil kot podlaga za poznejši olimpijski ritual otvoritvene parade narodov –, je začel sanjati na mednarodni ravni, pri tem pa naj bi mednarodnost oziroma internacionalizacija športa povratno vplivala na uveljavitev športa v nacionalnem francoskem okolju.³⁵ A internacionalizacija naj ne bi slonela na antičnem zgledu, temveč naj bi šlo za aktualno zgodbo; po obisku Brooksa je namreč dejal, da v aktualnem času ni potrebe po priklicevanju spomina na staro Grčijo in po iskanju vzpodbude v preteklosti.³⁶ A ko je novembra l. 1892 potekala v Parizu na Sorbonni proslava petletnice francoske športne zveze s predavanji Georges Bourdona in J. J. Jusseranda o antičnem in srednjeveškem športu³⁷ ter s Coubertinovim predavanjem o moderni dobi, je slednji v zaključku presenetil vse navzoče s pozivom, naj začnejo s projektom restavriranja olimpijskih iger, ki bi temeljile na moderni dobi, naj izmenjajo veslače, tekače in sabljače; pred njimi je svoboden trg prihodnosti, svobodna izmenjava športnikov pa bo vplivala na moralo stare Evrope in okrepila vlogo miru.³⁸ Odziv je bil osupel, Coubertin pravi, da so ga vsi trepljali in mu želeli vse dobro, nihče pa naj ga ne bi razumel. Še več, smešili so ga z vprašanji, ki so se dotikala nagosti atletov in udeležbi žensk v vlogi gledalk. Popolno nerazumevanje, kot se je spominjal, ki ga je spremljalo kar nekaj časa. Po prvih tekmovanjih moderne dobe v Atenah 1896 je na primer doživel, da mu je neka ameriška gostja najprej čestitala, nato pa izjavila, da je olimpijskim igram

34 Boulongne, »Presidencies od Demetrius Vikelas and Pierre de Coubertin«, 47; Gutmann, *Olympics*, 9–11.

35 Boulongne, »Presidencies od Demetrius Vikelas and Pierre de Coubertin«, 95–112; Müller, *Coubertin: selected writings*, 281–87.

36 Young, *Modern Olympics*, 80.

37 Coubertin je dobro poznal zgodovino športa, zavedal pa se je tudi, da je poudarjanje določenega obdobja občutljiva zadeva. Tudi pozneje je denimo na zaključnem banketu 5. olimpijskih iger leta 1912 v Stockholmu poudaril, da šport igra dvojno vlogo, vlogo humanega ekvilibrista, podedovano po antičnem atletizmu, in vlogo socialnega vzgojitelja, podedovano iz časov dobe rivalstva; zato bi morali biti pozorni ne le na antični gimnazij, temveč tudi na srednjeveške turnirje, ki so prepogosto spregledani ali premalo razumljeni. Gl.: Boulongne, »Presidencies od Demetrius Vikelas and Pierre de Coubertin«, 131.

38 Müller, *Coubertin: selected writings*, 297.

nekoč že prisostvovala. »Kje?« jo je vprašal Coubertin. »V San Franciscu«, mu je odgovorila in – opazila je namreč njegovo zmedenost – dodala, da so bile zelo lepe: »Cezar je bil tam«.39

Kot dobro vemo, je Coubertin junija 1894 na kongresu francoske športne zveze ponovno predlagal obnovev antičnih tekmovanj in tokrat naletel na odobravanje. Taktično je vprašanje obnovev kot kukavičje jajce podtaknil debati o amaterizmu. V cirkularnem pismu ali apelu h kongresu 15. januarja 1894 je bilo poudarjeno, če izpostavimo glavne točke, da je namen kongresa na eni strani obuditi plemeniti in rivalski karakter atletizma, ki naj bi ponovno zaživel v vzgojni vlogi, tako kot pri starih Grkih. Ker človeška hiba vedno teži k preobrazbi olimpijskega atleta v cirkuškega gladiatorja, se je treba odločiti za enega od omenjenih dveh pristopov k športu. V obrambi pred profesionalizacijo in pridobitništvom so amaterji oblikovali kompleksno legislativo, mestoma polno kompromisov in kontradikcij, zato je apel pozival k reformi in predhodni debati. Na drugi strani je bilo vprašanje oziroma projekt vzpostavitve ali obnovev40 olimpijskih tekmovanj. Apel je poudaril, da bi sprejetje načrta dalo pomembno podporo mednarodni razsežnosti projekta, katerega izvedba je v danem trenutku sicer nemogoča, možno pa je začeti s pripravami nanj. Vzpostavitev olimpijskih iger na osnovi potreb modernega življenja in v njemu lastnih pogojih naj bi vsake štiri leta zbrala skupaj predstavnike različnih narodov in okrepila idejo, da so pacifistična in dostojanstvena športna tekmovanja najboljša oblika internacionalizma.41

Kongres je predlog za organizacijo tekmovanj po antičnem periodičnem vzoru, a z mednarodno udeležbo in modernimi športi podprl. Prva tekmovanja so potekala leta 1896 v Atenah. Športna antika je posredno vstopila v sedanost, Coubertin pa se je v svojih spisih in razmišljanjih vse bolj vračal v antiko. Kot poudarja Y. P. Boulongne, je že na proslavi francoske športne zveze l. 1892 vzpostavil osnove za neoolimpizem: zgodovinska referenca, zvestoba klasični kulturi, aktualnost in mednarodnost,42 ki jim moramo dodati tudi mirovništvo. Po atenskih tekmovanjih je konec leta 1896 v članku v *The Century Illustrated Monthly Magazine*43 čustveno poudaril, da je pred tisoč petsto dvema letoma cesar Teodozij prepovedal Olimpijske igre misleč, da je s prepovedjo osovraženelega relikta poganstva prispeval k napredku; zdaj in tukaj pa je krščanski monarh (grški kralj) pred zborom odobravajočih kristjanov formalno anuliral cesarjev edikt, medtem ko sta nekaj metrov vstran stala atenski nadškof in Père Didon,44 spoštovani dominikanski pridigar, ki

39 Müller, *Coubertin: selected writings*, 314.

40 V francoskem originalu *le rétablissement*, v angleškem prevodu *restoration* (Coubertin, *Olympism*, 300).

41 Müller, *Coubertin: selected writings*, 299.

42 Boulongne, »Presidencies od Demetrius Vikelas and Pierre de Coubertin«, 49.

43 V: Müller, *Coubertin: selected writings*, 351-60.

44 Didon in Coubertin sta bila prijatelja. Didon je bil tvorec reka *Citius, altius, fortius*, ki ga je v olimpijsko rabo prevzel Coubertin.

je v velikončni pridigi v atenski katoliški katedrali izkazal spoštovanje poganski Grčiji. Hkrati je poudaril, da so bila atenska tekmovanja po značaju moderna ne le zaradi programa, temveč zato, ker so bila njihova zasnova in pravila mednarodna in univerzalna, medtem ko so bila antična le helenska. Z mednarodnostjo je poudaril tudi rotacijo prizorišča in vodenja MOK. Prvi predsednik MOK je bil Grk Demetrios Vikelas. Po koncu atenskih tekmovanj je predsedniško mesto prevzel Coubertin, novo prizorišče iger pa je postal Pariz. Na ta način je Coubertin Francijo postavil na športni zemljevid, ob bok ZDA, Veliki Britaniji, Nemčiji in Švedski.⁴⁵ S poudarjanjem mednarodnosti in modernosti je odgovoril tudi Grkom in njihovi zamisli po helenizaciji modernih tekmovanj, ki ji del športnih odbornikov ni bil nenaklonjen. V zaključku se je navezal na mirovno poslanstvo olimpijstva. Vojne, je poudaril, izbruhnejo zaradi nerazumevanja, ki vlada med posameznimi nacijami; miru ne bo, dokler slednje ne bo preseženo. V tem kontekstu je poudaril, da ni nič boljšega kot periodično združiti mladino vseh dežel v prijateljskem merjenju mišične krepkosti in spretnosti. Olimpijske igre, vključno z antičnimi, dajejo smer atletizmu in promovirajo mir.⁴⁶

Coubertin se je v naslednjih desetletjih vse bolj zgledoval po antiki, postal je filhelen, antični zgled je vpletal v svoje članke ter tako gradil duhovno plat modernega olimpijskega športa ali neoolimpizem, ki temelji na harmoniji telesa in duha. Slednjo naj bi zahodna civilizacija in vzgoja po propadu antične kulture izgubila, moderni olimpijski amaterski šport pa vračal v življenje.⁴⁷ Verjel je, da pozoren študij preteklosti lahko služi kot priprava za boljšo prihodnost in da je vzgojni vodič za prihodnost. Antika je imela v tem pogledu prestižno mesto, zlasti pri gradnji neoolimpizma (ki zahteva samostojno obravnavo). Leta 1925 je Coubertin zaključil vodenje MOK, olimpijstvo se je konsolidiralo, in prva svetovna vojna je zgolj prekinila tok tekmovanj, ne da bi jih ukinila. Coubertin se je po »olimpijski upokojitvi« posvetil pedagoškemu vprašanju. Aprila leta 1927 se je na povabilo grške vlade po dolgih enaintridesetih letih vrnil v Grčijo in v Olimpijo. Povod je bilo odkritje obeležja oziroma stele na čast oživitvi olimpijskih tekmovanj v antični Olimpiji. Ob tej priliki je pripravil sporočilo z naslovom »Športni mladini vseh narodov« (*A la Jeunesse sportive de toute les nations*), v katerem ni obšel antičnega duha. V tekstu, ki ga N. Müller razume kot klic pomoči in poslovilno pismo,

45 V govoru na proslavi farnocske športne zveze leta 1892 je poudaril, da so bile tedaj tri prestolnice športa: Berlin (turnarji), Stockholm (gimnasti) in London (šport); sledile so jim s hitrimi koraki ZDA.

46 Müller, *Coubertin: selected writings*, 360.

47 Temu primerno bi morali tudi v slovenskem jeziku uvesti pojmovno razlikovanje med olimpijstvom v pomenu gibanja, organizacije in tekmovanj ter olimpizmom kot idejno platjo ali športno filozofijo. Olimpijska listina poudarja na eni strani *Olympic movement* in na drugi *olympism*. Ta je opredeljen v uvodnih načelih listine kot življenska filozofija, ki v harmonično celoto združuje kvalitete telesa, volje in duha in si prizadeva ustvariti način življenja, ki bi temeljil na veselju, izhajajočem iz napore, na vzgojni vrednosti dobrega zgleda in na spoštovanja splošnih osnovnih načel.

je poudaril, da olimpijskih tekmovanj niso oživili zato, da bi se spremenila v muzej ali v filmsko temo, niti da bi jih prevzeli komercialni ali politični interesi. Z obnovitvijo institucije, ki datira »petindvajset stoletij nazaj«, so želeli doseči, da bi mladi postali večji religije športa, ki so jo spočeli »naši veliki predniki«; zato naj se olimpizem v moderni dobi, polni priložnosti in tveganih padcev, konstituira kot šola tako plemenitosti in čistosti kot telesne vzdžljivosti in energije.⁴⁸

Pierre de Coubertin je umrl leta 1937. Pokopan je v Lausanni, njegovo srce pa je bilo prenešeno pod stelo v Olimpijo. Moderni atlet je torej odmev antičnega borca atleta in četudi sta se atlet in amater skozi čas prelevila v profesionalca, to ne pomeni, da je športnik gladiator, niti ni bil in ni gladiator zgled profesionalca. Nasprotno, to vlogo ima atlet.

BIBLIOGRAFIJA

- Boulongne, Yves Pierre. *Olimpijski duh Pierra de Coubertina*. Beograd: Narodna knjiga, 1984.
- . »Origin, Evolution and Message of Contemporary Olympism«. V: Bernard Jeu in Yves Pierre Boulongne, ur., *For a Humanism of Sport: after a century of Olympism*, 5-29. Pariz: IOC Centennial Congress, 1994.
- . »The presidencies of Demetrius Vikela and Pierre de Coubertin«. V: Yves Pierre Boulongne in Karl Lennarz, ur., *The International Olympic Committee – one hundred years 1894-1994: The Idea – The Presidents – The Achievements*, 15-207. Lausanne: International Olympic Committee, 1994.
- Costa, Etbin Henrik. *Nekoliko besed o telovadstvu*. Ljubljana: založil Jožef Blaznik, 1864.
- Čirić, Aleksandar. *Igre u Olimpiji*. Beograd: Vreme, 1996.
- Kolar, František. »Miroslav Tyrš – ustanovitelj Sokola«. V: Tomaž Pavlin, ur., *Naša pot: 150 let ustanovitve Južnega Sokola in sokolskega gibanja*, 25-36. Ljubljana: Fakulteta za šport, 2014.
- Georgiadis, Konstantinos. *Olympic revival: the revival of the Olympic Games in modern times*. Atene: Ekdotike Athenon, 2003.
- Gillet, Bernard. *Povijest sporta*. Zagreb: Matica Hrvatska, 1970.
- Golden, Mark. *Sport and society in ancient Greece*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- Grošelj, Nada. »Antični pogled na olimpijske igre«. *Monitor ISH* 8, št. 1 (2006): 7-25.
- Gutmann, Allen. *The Olympics, a history of the Modern Games*. Urbana in Chicago: University of Illinois Press, 2002.
- Mandell, Richard D. *Sport, a cultural history*. New York: Columbia University Press, 1984.
- Miller, Stephen G. *Ancient Greek athletics*. New Haven in London: Yale University Press, 2004.
- Norbert, Müller, ur. *Pierre de Coubertin, Olympism: selected writings*. Lausanne: International Olympic Committee, 2000.
- Pavlin, Tomaž. »Dajati pobudo, priložnost in navad pravilnim telesnim vajam (ob 150 letnici ustanovitve prvega slovenskega telovadnega društva Južni Sokol)«. *Šport* 41, št. 3-4 (2013): 44-52.

⁴⁸ Coubertin, *Olympism*, 560.

- »Slovensko sokolstvo je samo po kroju in imenu podobno češkemu«. V: Nevenka Troha, Mojca Šorn in Bojan Balkovec, ur., *Evropski vplivi na slovensko družbo*, 155-67. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 2008.
- »Olimpijstvo do leta 1914«. V: Jože Podpečnik in Simona Purš, ur., *Sabljanje: veščina, tradicija, šport*, 37-47. Ljubljana: Narodni muzej Slovenije, 2012.
- Sovre, Anton. *Stari Grki*. Reprint izdaje iz l. 1939. Ljubljana: Slovenska matica, 2002.
- Stepišnik, Drago. *Oris zgodovine telesne kulture na Slovenskem*. Ljubljana: DZS, 1968.
- Swaddling, Judith. *The ancient Olympic Games*. Austin: University of Texas Press, 1999.
- Young, David C. *The modern Olympics*. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press, 1996.
- Zaletel, Vinko. *Zgodovina telesne vzgoje in sokolstva*. Ljubljana: Učiteljska tiskarna v Ljubljani, 1933.

MODERN OLYMPIC GAMES: AN ECHO OF THE ANCIENT ATHLETE?

Summary

Every four years, the Olympic flame is lit in the shrine at Olympia and carried by relay-running to the designated site of the Olympic Games. But the lighting of the Olympic flame is also a symbolic linkage of the modern and ancient Olympics. The founder of the modern Olympics, Frenchman Pierre de Coubertin, stressed that the modern Olympics are a logical culmination of the development of physical culture in the modern age, but they are also, as we might add, the culmination of including the ancient Greek example of gymnastics and athleticism in modern physical culture. Among the pan-Hellenic sanctuary games, the Olympics were the prestigious ones. It should be noted that the Roman *ludi* and gladiators were outside this context, although the unfortunately inadequate comparison of the modern sportsman with a gladiator is gaining ground in the media and at large.

In terms of reviving ancient athleticism and Olympism, Coubertin was not the first to think of the ancient Olympics or to organise them, but he and his collaborators were the major link in restoring these games, which had been in disuse since the 4th century AD, when Emperor Theodosius banned the pagan religions and cults.

The paper outlines the development of modern gymnastics, touching on the English public school sports or recreation as well as on the ancient Olympics, with a summary of the historical increase of disciplines at the Olympic competitions. Modern gymnasts did not neglect the ancient heritage, which is seen from the very use of the Ancient Greek expression, *gymnastics*. Although some nations replaced it with national expressions, as in the case of Slovene 19th century gymnasts, they showed respect to the gym

heritage. English public school sports influenced young Coubertin in his endeavour to include British sports in reforming French secondary school education or, more precisely, physical education. But first sport had to take root in the French society. Meanwhile Europe accumulated knowledge of the ancient Olympics, and competitions dubbed *Olympic* or *Olympian* multiplied. The most constant were Much Wenlock Olympian Games, led by surgeon W. P. Brookes, who invited Coubertin to Much Wenlock. Coubertin consequently took up the Olympic relay and in 1892 for the first time suggested the restoration of the Olympic Games. His idea finally succeeded at the international Paris congress in 1894. In an appeal to this congress he compared the athlete to the gladiator: the restoration of the Olympics thus forged a historical link between the noble ancient athlete of the classical period and the modern sportsman.

The paper is based on the relevant literature in the English language by Y. P. Boulogne, D. Young, and K. Georgiadis, as well as on the memories – as historical sources – of Pierre de Coubertin, edited by Norbert Müller. In the Slovene language, there are but few publications dealing with the topic of the Olympics, ancient or modern, or its subtopics, such as organising the modern Olympics, the role of Pierre de Coubertin and his milieu, or neo-Olympism.